

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

УДК 351.74

DOI 10.32782/2523-4269-2024-88-65-70

Коломоєць Олександр Дмитрович,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2129-9374>

Олексієнко Сергій Васильович,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9150-8329>

Скрипка Олександр Миколайович,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0791-3809>

ВИМОГИ ДО ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ВИДИ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена вимогам, які висуваються законодавством України до поліцейських заходів, їх сутнісній характеристиці, видам та особливостям законодавчого регулювання. Вимоги до поліцейських заходів поділяються на загально-видові (законність, необхідність, достатність, пропорційність, ефективність; висуваються до усіх поліцейських заходів та закріплюються у ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію») та спеціально-видові вимоги (вимоги відносно окремої групи поліцейських заходів або ж окремих їх видів). Відзначено, що у межах спеціально-видових вимог можливою є їх внутрішня диференціація на групові (поширюються на певну групу заходів) та одиничні вимоги (поширюються на окремий захід). Наголошується, що належне законодавче регулювання вимог до поліцейських заходів є важливою умовою успішної реалізації повноважень

Національної поліції України, гарантією дотримання та забезпечення прав і свобод людини. Підкреслено, що застосування вимог до поліцейських заходів відбувається на підставі розсуду, а тому потребує від поліцейського не лише знання приписів законодавства України, а й уміння оцінювати ситуацію на предмет відповідності законодавчо встановленим вимогам. Зроблено висновок, що подальше вдосконалення законодавчого регулювання вимог до поліцейських заходів потребує подальшої адаптації законодавства до європейських стандартів, усунення колізійності законодавства та виключення з нього нечітких категорій, що можуть негативно відзначитись на поліцейській практиці та дотриманні прав людини (зокрема, щодо доцільності уточнення новації, яка мала місце в Законі «Про Національну поліцію» в частині можливості використання поліцейським «підручних засобів» в умовах воєнного стану, тощо).

Ключові слова: поліцейські заходи, превентивні заходи, примусові заходи, вимоги, поліція.

Постановка проблеми. Відповідно до Указу Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» від 11.05.2023 р. одними із основних пріоритетів змін є гарантування прав і свобод людини та громадянина, подальша розбудова демократичної держави, у якій неухильно забезпечується верховенство права, підвищення ефективності функціонування Національної поліції України та інших органів правопорядку з урахуванням міжнародних стандартів [4]. В умовах реалізації поставлених реформаційних завдань на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції України важливого значення набуває вдосконалення законодавчого забезпечення превентивних та примусових заходів, які передбачають обмеження певних прав і свобод людини та застосовуються поліцейськими для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Повною мірою це стосується й вимог до поліцейських заходів, від належного правового регулювання яких безпосередньо залежить як забезпечення ефективного функціонування Національної поліції України, так і дотримання прав і свобод людини у відносинах із поліцією, недопущення випадків їх порушень та безпідставного обмеження. Наведені обставини зумовлюють актуальність наукового аналізу вимог до поліцейських заходів, їх системи та окремих видів, проблем організаційно-правового забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика поліцейських заходів не є обділеною увагою науковців. Зокрема, можна відзначити праці А.І. Берлача, М.Ю. Веселова, С.С. Вітвіцького, В.В. Доненка, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Є.В. Курінного, О.М. Мердової, Р.В. Миронюка, Т.П. Мінки, О.Ю. Синявської, А.О. Собакаря, В.В. Сокурєнка, С.В. Петкова, О.С. Фролова, Х.П. Ярмачі та ін. Предметом аналізу вчених були правова природа поліцейських заходів та їх місце в системі заходів адміністративного примусу, система та види поліцейських заходів, підстави їх застосування та ін. Низку праць вчені присвятили проблемам застосування поліцейських заходів в умовах надзвичайних ситуацій (під час карантину, надзвичайного, воєнного стану тощо) або під час організації та проведення окремих заходів (футбольних матчів та інших масових заходів тощо). У свою чергу, маємо констатувати, що така важлива складова проблеми як вимоги до поліцейських заходів все ще не отримала комплексної наукової розробки, що вочевидь не задовольняє сучасний етап реформування Національної поліції України, котра модернізується на засадах служіння суспільству та людиноцентризму в умовах впровадження європейських стандартів. Наведені обставини і зумовлюють постановку **мети і завдань цієї наукової статті**, що полягають у висвітленні вимог до поліцейських заходів, їх видів, сутнісної характеристики та особливостей законодавчого регулювання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Законодавче врегулювання вимог до поліцейських заходів стало однією із головних позитивних новацій Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р., що забезпечив принципову зміну місця і ролі поліції у відносинах «поліція – особа (суспільство)» [9, с. 196; 10, с. 101–102]. Відповідно до ч. 2 ст. 29 Закону «Про Національну поліцію» поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції, а обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним [2]. Вимоги до поліцейських заходів похідні від принципів функціонування Національної поліції України, є їхнім проявом та деталізацією відносно превентивних та примусових поліцейських заходів. За своєю правовою природою вимоги до поліцейських заходів є законодавчо передбаченими засадами, дотримання яких у сукупності дозволяє визначити певний застосований поліцейським захід як правомірний. На практиці вимоги до поліцейських заходів стають тими своєрідними критеріями (показниками), на підставі яких здійснюється юридична оцінка поведінки поліцейських та встановлення факту її правомірності або ж неправомірності (зі сторони як керівників органів, підрозділів та установ поліції, так і судів). Зокрема, аналіз та узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, у адміністративних справах при вирішенні публічно-правових спорів за участю поліції, свідчить про значну увагу вітчизняних судів до оцінки поліцейських заходів на предмет їх відповідності встановленим законом вимогам.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює вимоги до поліцейських заходів є Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. Він містить спеціальну статтю – ст. 29 «Вимоги до поліцейських заходів», котра передбачає сутність поліцейського заходу, види вимог до нього та їх характеристику. Крім наведеного профільного Закону, правове регулювання поліцейських заходів та вимог до них здійснюється Кодексом України про адміністративні правопорушення від 08.12.1984 р., Кримінальним процесуальним кодексом України від 13.04.2012 р., Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 р. та ін. Водночас, приписи законів отримують деталізацію й на рівні підзаконного регулювання, зокрема у відомчих наказах Міністерства внутрішніх справ України.

Водночас, в умовах адаптації законодавства до міжнародних стандартів вагомим значення набувають міжнародні акти «м'якого» права («soft law») у сфері поліцейської діяльності. Зокрема, можна відзначити Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 19.09.2001 р. (Розділ V «Керівні принципи діяльності / операцій поліції» [12, с. 19–51]), Резолюцію Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про Декларацію про поліцію» від

08.05.1979 р. (вимога стосовно заборони використання поліцією більше сили, ніж це є розумним; вимога встановлення законодавством системи правових гарантій та захисту від будь-якої шкоди, завданої діяльністю поліції, та ін. [12, с. 12–16]), Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, затверджений Резолюцією Генеральної асамблеї ООН від 17.12.1979 р. (засади поваги людської гідності, вимога застосування поліцією сили тільки у разі суворой необхідності і в обсязі, необхідному для виконання її обов'язків та ін. [12, с. 8–12]) та ін. Вказані акти формально не є обов'язковими (рекомендаційні акти), однак вони дотримуються державами та впроваджуються до їх національного законодавства шляхом внесення норм відповідного змісту. Феномен актів «м'якого» права («soft law») у сфері поліцейської діяльності зумовлюється «моральним авторитетом» міжнародних організацій, що їх видають, адже акти відображають спільну позицію учасників, що неодмінно стосується вироблених стандартів щодо вимог до поліцейських заходів та доцільності їх впровадження.

Аналіз законодавства дозволяє класифікувати вимоги до поліцейських заходів залежно від сфери їх поширення на загально-родові та спеціально-видові.

1. Загально-родові вимоги до поліцейських заходів – вимоги, що висувуються до усіх поліцейських заходів – як превентивних, так і примусових, є загальними та врегульовуються головним чином у ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію». Визначимо види таких загально-родових вимог та їх нормативний зміст:

– *законність поліцейського заходу*. Законність як вимога до поліцейських заходів є деталізацією однойменного конституційного принципу. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». Сутність законності як вимоги до поліцейського заходу визначена у ч. 3 ст. 29 Закону «Про Національну поліцію» (далі – Закону), де закріплено, що: «обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом»; «поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України» [2]. Таким чином, вимога законності поліцейського заходу передбачає дві основні складові. *По-перше, це вимога до виду поліцейського заходу* – дозволені є лише той захід, що передбачений законом. Слідом, види поліцейських заходів, які можуть бути застосовані поліцією, мають визначатись саме на рівні закону, а не на рівні підзаконного регулювання [8, с. 125]. *По-друге, це вимога до підстав застосування поліцейського заходу* – поліцейський уповноважений застосовувати той чи інший превентивний чи примусовий поліцейський захід лише з підстав, що визначені законом (зокрема, підстави застосування превентивних поліцейських заходів закріплені у ст.ст. 32–41 Закону, фізичної сили – у ст. 44, спеціальних засобів – ст. 45, вогнепальної зброї – ст. 46).

Своєю чергою, необхідно підкреслити, що засада законності в частині вимоги до виду поліцейського заходу нещодавно була змінена у контексті застосування в умовах воєнного стану. Так, Законом України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. було змінено редакцію ч. 5 ст. 42 Закону «Про Національну поліцію». Зокрема, новацією було встановлено, що «під час дії воєнного стану, у разі

необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби» [3]. З нашої позиції, законодавча новація має певні недоліки, що потенційно може негативно відзначитись на правозастосуванні.

По-перше, по факту відбулося максимально можливе розширення переліку засобів, які можуть бути застосовані поліцейськими, – за рахунок запровадження до Закону категорії «підручні засоби» та уповноваження на їх використання. Категорія «підручні засоби» є нечіткою та такою, що може бути неоднозначно розтлумачена, а по суті уповноважує поліцейських на використання будь-яких засобів. Термін «підручний» у тлумачних словниках сучасної української мови розкривається як такий, що «міститься, перебуває завжди поблизу, під рукою» [6, с. 964]. Вважаємо, що законодавча категорія «підручні засоби» є непередбачуваною у практичному застосуванні та є проявом порушення такої важливої складової верховенства права як юридична визначеність. На зміст вимог юридичної визначеності та необхідності їх дотримання наголошувала Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) у доповіді «Верховенство права» від 04.04.2011 р.: а) закон ... «має бути сформульований з достатньою мірою чіткості, аби особа мала можливість скерувати свою поведінку» (п. 44); б) «юридична визначеність вимагає, щоб юридичні норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишалися передбачуваними» (п. 46) [7, с. 168–184].

По-друге, формально-юридичний аналіз змісту новації дозволяє зробити висновок, що поліцейський уповноважений на застосування «підручних засобів» не лише для відбиття збройної агресії або усунення небезпеки в умовах воєнного стану, а й у будь-якому випадку затримання особи, яка вчинила правопорушення (наприклад, при адміністративному затриманні особи, яка вчинила дрібне хуліганство, домашнє насильство, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях тощо). Сумнівів не викликає доцільність посилення обороноздатності України та наділення поліції додатковими повноваженнями в умовах воєнного стану задля відбиття збройної агресії проти України, відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або інших осіб, усунення небезпеки тощо. У свою чергу, варто не допустити застосування будь-яких «підручних засобів» при затриманні осіб, які вчиняють правопорушення, що жодним чином не пов'язані із загрозами і викликами збройної агресії та воєнного стану;

– *необхідність поліцейського заходу*. У загально-наукових джерелах «необхідний» характеризується як такий, «без якого неможливо обійтись; що є конче потрібний» [6, с. 769]. Для позначення цієї вимоги науковці ще використовують термін «потрібність» [11, с. 65–66]. Відповідно до ч. 4 ст. 29 Закону поліцейський захід вважається необхідним, якщо він відповідає двом умовам: а) «якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним»; б) «якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам». Наприклад, необхідним має бути визнане застосування засобів примусової зупинки транспорту – для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного

засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини (п. 4 ч. 3 ст. 45 Закону). Як бачимо із нормативного змісту вимоги необхідності, вона має застосовуватися поліцейським на підставі розсуду та з урахуванням змісту та можливості практичного забезпечення іншої вимоги – ефективності. Необхідність як вимога до поліцейських заходів пов'язується зі стримуванням та наданням поліцейським переваги насамперед ненасильницьким засобам реагування на правопорушення, його припинення, затримання правопорушника.

Відзначимо й інший момент. Вважаємо, що така складова вимоги необхідності як «заподіяння найменшої шкоди як адресату заходу, так і іншим особам», хоча формально-юридично і відноситься Законом «Про Національну поліцію» до вимоги необхідності, але змістовно виходить за межі такої вимоги. З нашої позиції, варто виокремлювати таку вимогу як *«достатність поліцейського заходу»*. Вона має охопити: а) вимогу щодо заподіяння найменшої шкоди як адресату заходу, так і іншим особам (на разі складова вимоги необхідності – ч. 4 ст. 29 Закону); б) вимогу, що врегульована у ч. 7 ст. 29 Закону та не отримала формалізації як окрема вимога, – «поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу»;

– *пропорційність поліцейського заходу*. Лексичне значення слова «пропорційний» тлумачиться як такий, що «має правильне співвідношення розмірів, частин чого-небудь; розмірний; який ґрунтується на дотриманні пропорцій, правильного співвідношення між чим небудь» [6, с. 1164]. Закон визначає вимогу пропорційності поліцейського заходу таким чином: *«застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди»*. У змісті вимоги пропорційності лежить співвідношення та оцінка: а) «шкоди, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства» або ж «створеної загрози заподіяння шкоди»; та б) «блага, для захисту якого застосований» захід. Видається, що вимога пропорційності є чи не найскладнішою з позиції її розуміння та правильного застосування у поліцейській діяльності. Практичне застосування цієї вимоги відбувається на підставі розсуду поліцейського та потребує: по-перше, правильного визначення поліцейським і оцінки блага (благ), які ним захищаються при застосування поліцейського заходу, їх місця в системі цінностей, по-друге, правильного визначення і оцінки поліцейським шкоди, яка заподіяна або може бути заподіяна правам і свободам людини, інтересам суспільства; по-третє, встановлення вірного співвідношення між відповідними благами (цінностями) та спричиненою або ймовірною шкодою, що може бути завдана. Вочевидь, враховуючи положення ст. 3 Конституції України найвищим благом (цінністю) має визнаватися людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека [1]. При цьому, вважаємо, що вагома роль у виробленні належних підходів до розуміння пропорційності як вимоги до поліцейських заходів має відводитися судовій практиці, зокрема висновкам щодо застосування норм права, які викладені у постановках Верховного Суду. Висновки Верховного Суду є обов'язковими для усіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права;

– *ефективність поліцейського заходу*. У ч. 6 ст. 29 Закону встановлено, що «обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції». Слідом, оцінюючи відповідність поліцейського заходу вимозі ефективності має бути встановлений фактичний стан застосування заходу та його результат з огляду на практичну реалізацію хоча б одного із переліку або основних або додаткових повноважень Національної поліції, що регламентовані у ст.ст. 23, 24 Закону [2]. Наведемо приклад із судової практики. Так, у постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 28.11.2022 р. зазначено, «що під час забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів по вул. Римарський в м. Харків 15.09.2019, інспектором взводу № 2 роти № 1 батальйону № 1 ППП в місті Кривий Ріг УПП в Дніпропетровській області ДПП молодшим лейтенантом поліції ОСОБА_1 застосовано заходи фізичного впливу відносно невідомої особи, що виразилось в нанесенні удару правою ногою по ногам невідомого чоловіка, який лежав на землі та прикривав голову руками». При цьому, Верховним Судом на підставі оцінки обставин справи було зроблено висновок, що «цей захід не був ефективним, оскільки застосування заходу фізичного впливу не забезпечило виконання покладених на поліцію функцій; не було пропорційним, оскільки застосування заходу фізичного впливу працівником поліції не відповідало обставинці, а завдана шкода охоронюваним законом правам та свободам людини була вищою ніж можлива відвернена, не було необхідним та не було законним» [5].

2. Спеціально-видові вимоги до поліцейських заходів. Поряд із загально-родовими вимогами до поліцейських заходів, що розглянуті вище, варто виділяти й спеціально-видові вимоги, які не отримали чіткої систематизації в Законі «Про Національну поліцію». Такі вимоги є законодавчою деталізацією і розвитком загальних вимог (законності, необхідності, достатності, пропорційності та ефективності) щодо окремих заходів. Спеціально-видові вимоги стосуються не всього переліку поліцейських заходів, а лише певної їх групи (або превентивних або примусових), чи-то навіть певного окремого виду (як-то вимоги до засобу примусової зупинки транспортних засобів тощо). Слідом, і у межах спеціально-видових вимог до поліцейських заходів можлива внутрішня диференціація на:

а) *групові* – вимоги до групи заходів (усіх або частини превентивних чи примусових заходів). Приміром, на підставі положень Закону можна виділяти такі вимоги до примусових заходів: *вимога щодо завчасного попередження* особи про застосування примусових заходів, крім визначених законом випадків, та надання достатнього часу для виконання законної вимоги поліцейського (ч. 1 ст. 43); *вимога щодо індивідуалізації та інтенсивності заходів* – вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення (ч. 3 ст. 43); *вимога незастосування примусових заходів до визначених суб'єктів* – такі заходи заборонено застосовувати до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо (ч. 5 ст. 43 Закону) тощо.

б) *одиничні* – вимоги до окремих превентивних або примусових заходів. Як приклад одиничних вимог можна відзначити вимоги щодо обмеження застосування окремих спеціальних засобів у визначених Законом умовах. Зокрема, встановлено, що заборонено: наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт; застосовувати водомети при температурі повітря нижче + 10° С; застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях; застосовувати кайданки більше ніж 2 годин безперервного використання або без послаблення їх тиску тощо (ч. 4 ст. 45).

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити, що чітке та якісне законодавче врегулювання вимог до поліцейських заходів з урахуванням міжнародних стандартів є важливою умовою успішної реалізації повноважень Національної поліції України, гарантією дотримання та забезпечення прав і свобод людини. Застосування вимог до поліцейських заходів відбувається на підставі роз-

суду, а тому потребує від поліцейського не лише знань ним приписів законодавства України, а й уміння оцінювати ситуацію на предмет відповідності законодавчо встановленим вимогам. Вимоги до поліцейських заходів поділяються на загально-видові вимог (як-то законність, необхідність, достатність, пропорційність та ефективність; висуваються до усіх превентивних і примусових заходів та визначаються у ст. 29 Закону «Про Національну поліцію») та спеціально-видові вимоги (вимоги відносно окремої групи поліцейських заходів або ж окремих їх видів). При цьому, у межах спеціально-видових заходів можливою є внутрішня диференціація вимог на групові (поширюються на певну групу заходів, приміром на усі примусові заходи) та одиничні (до певного окремого заходу). Подальше вдосконалення законодавчого регулювання вимог до поліцейських заходів потребує подальшої адаптації законодавства України до європейських стандартів, усунення колізійності законодавства та виключення з нього нечітких категорій, що можуть негативно відзначитись на поліцейській практиці та дотриманні прав людини (зокрема, щодо доцільності уточнення новації, що мала місце в Законі «Про Національну поліцію» в частині можливості використання поліцейським «підручних засобів» в умовах воєнного стану, тощо).

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р., зі змін. та доп. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р., № 580-VIII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.
3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 02.07.2015 р., № 580-VIII. *Офіційний вісник України*. 2022. № 37. Ст. 1977.
4. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. *Офіційний вісник України*. 2023. № 51. Ст. 2823.
5. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 28.12.2022 р., справа № 160/3728/20, адміністративне провадження № К/9901/18478/21. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=107598714&red=-1000031153db-051022f30abd2348735b6e7685&d=5> (дата звернення: 28.09.2024)
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
7. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанською комісією) від 04.04.2011 р. *Право України*. 2011. № 10. С. 168–184.
8. Закон України «Про національну поліцію»: наук.-практ. комент. / О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. Ю. Юхно та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурника. Харків: ХНУВС, 2016. 408 с.
9. Кузьменко О. В. Завдання Національної поліції України: проблеми правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 196–197. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2016/62.pdf (дата звернення: 28.04.2024)
10. Поліщук А. О. Забезпечення прав людини під час застосування заходів адміністративного примусу поліцією: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 178 с.
11. Синявська О. Ю. Застосування превентивних поліцейських заходів щодо запобігання поширенню пандемії COVID-19 в Україні. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2021. № 4 (74). С. 63–71.
12. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2013. 588 с.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy (1996). [Constitution of Ukraine]: pryiniata na 5 sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28.06.1996 r., zi zmin. ta dop. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 30. St. 141 [in Ukrainian].
2. Pro Natsionalnu politsiiu (2015). [About the National Police]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r., № 580-VIII, zi zmin. ta dop. Ofitsiynyi visnyk Ukrainy. № 63. St. 2075 [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do zakoniv Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu» ta «Pro Dystsyplinarnyi statut Natsionalnoi politsii Ukrainy» z metoiu optymizatsii diialnosti politsii, u tomu chysli pid chas dii voiennoho stanu (2022). [On making changes to the laws of Ukraine "On the National Police" and "On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine" in order to optimize police activities, including during martial law]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r., № 580-VIII. Ofitsiynyi visnyk Ukrainy. № 37. St. 1977 [in Ukrainian].
4. Pro Kompleksnyi stratehichnyi plan reformuvannia orhaniv pravoporiadku yak chastyny sektoru bezpeky i oborony Ukrainy na 2023-2027 roky (2023). [About the Comprehensive strategic plan for the reform of law enforcement agencies as part

of the security and defense sector of Ukraine for 2023–2027]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.05.2003 r. № 273/2023. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 51. St. 2823 [in Ukrainian].

5. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladі Verkhovnoho Sudu vid 28.12.2022 r., sprava № 160/3728/20, administratyvne provadzhennia № K/9901/18478/21 [Resolution of the Administrative Court of Cassation as part of the Supreme Court dated 28.12.2022, case No. 160/3728/20, administrative proceeding No. K/9901/18478/21]. Retrieved from: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=107598714&red=-1000031153db051022f30abd2348735b6e7685&d=5> (data zvernennia: 28.09.2024) [in Ukrainian].

6. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005). [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv, Irpin: Perun. 1728 s. [in Ukrainian].

7. Dopovid Yevropeiskoi komisii «Za demokratiiu cherez pravo» (Venetsianskoiu komisiieiu) vid 04.04.2011 r. (2011). [Report of the European Commission "For democracy through law" (Venice Commission) dated 04/04/2011]. *Pravo Ukrainy*, 10, 168–184 [in Ukrainian].

8. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu polit siiu»: nauk.-prakt. Koment (2016). [The Law of Ukraine "On the National Police": scientific and practical. comment] / O. I. Bezpalova, K. Yu. Melnyk, O. Yu. Yukhno ta in.; za zah. red. V. V. Sokurenka. Kharkiv: KhNUVS, 408 s. [in Ukrainian].

9. Kuzmenko, O.V. (2016). Zavdannia Natsionalnoi polit sii Ukrainy: problemy pravovoho rehuliuвання [Tasks of the National Police of Ukraine: problems of legal regulation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2, 196–197. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/2_2016/62.pdf (data zvernennia: 28.04.2024) [in Ukrainian].

10. Polishchuk, A.O. (2017). Zabezpechennia prav liudyny pid chas zastosuvannia zakhodiv administratyvnoho prymusu polit siiu [Ensuring human rights during the application of measures of administrative coercion by the police]. *Candidate's thesis*. Kyiv. 178 s. [in Ukrainian].

11. Syniavska, O. Yu. (2021). Zastosuvannia preventyvnykh politseiskykh zakhodiv shchodo zapobihannia poshyrenniu pandemii COVID-19 v Ukraini [Application of preventive police measures to prevent the spread of the COVID-19 pandemic in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Seriia «Pravo»*, 4 (74), 63–71 [in Ukrainian].

12. Status polit sii: mizhnarodni standarty i zarubizhne zakonodavstvo (2013). [Police status: international standards and foreign legislation] / za zah. red. O. A. Banchuka. Kyiv: Moskalenko O.M. 588 s. [in Ukrainian].

Kolomoiets Oleksandr,

PhD in Law, Associate Professor,

Head of the Department of Tactical Special Training Faculty No. 2

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2129-9374>

Oleksienko Serhiy,

Lecturer at the Department of Tactical Special Training Faculty No. 2

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9150-8329>

Skrypka Oleksandr,

Lecturer at the Department of Tactical Special Training Faculty No. 2

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0791-3809>

REQUIREMENTS FOR POLICE MEASURES: ESSENTIAL CHARACTERISTICS, TYPES AND LEGISLATIVE REGULATION

The article is devoted to the types of requirements set forth by the legislation of Ukraine for police measures, their essential characteristics and legislative regulation. Requirements for police measures are divided into general (legality, necessity, sufficiency, proportionality, effectiveness; put forward for all police measures) and special requirements (for a separate group of police officers measures or their individual types). It was noted that within the limits of special requirements, their internal differentiation into group and individual requirements is possible. It is emphasized that proper legislative regulation of requirements for police measures is an important condition for the successful implementation of the powers of the Police, a guarantee of observance and provision of human rights and freedoms. It is emphasized that the application of requirements to police measures is based on discretion, and therefore requires from the police officer not only knowledge of the legislation of Ukraine, but also the ability to assess the situation for compliance with the legally established requirements. It was concluded that the further improvement of the legislative regulation of requirements to police measures requires further adaptation of the legislation of Ukraine to European standards, the elimination of conflicting legislation and the exclusion of unclear categories from it, which may have a negative impact on police practice and the observance of human rights (in particular, regarding the expediency of clarifying the innovation, which had a place in the Law «On the National Police» in terms of the possibility of the use of «immediate means» by the police in conditions of martial law, etc.).

Key words: police measures, preventive measures, coercive measures, requirements, police.

Надіслано до редколегії 05.09.2024